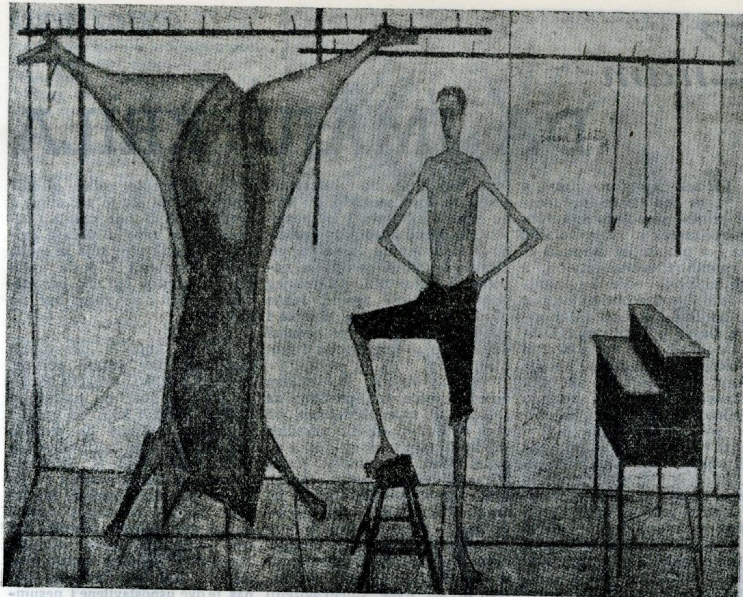

BERNARD BIFE

MESARNICA

DEVOJČICA

NANDOR MAJOR

DEVOJČICA već zadirano trči ulicom, misli, danas je najzad niko ne prati, samo veliki, bleđi pun mesec. „Danas mesec ima kolo“ misli u sebi i beži dalje u toj kasnoj jesenjoj noći, a noga joj se spotakne ponekad o krezubavi trotoar od cigalja. Beži u toj strašno pustoj noći u kojoj samo dva-tri lista šušte na zemlji, jer je ostalo već davno opalo i već ga počinju čistiti, a sa ogolelog drvca lebdi i pliva po vazduhu jesenja svila dirnuta mrazom. Nigde ni žive duše. Leti, baš u blizini te kuće uvek se osećao miris tvora, tu je živeo negde u okolini. Jednom smo pronašli ježu u nekoj kapiji, a kad si u išao ulicom na svakom koraku bi naišao na žabe i okliznuo: „jao“ uzviknule bi devojke. Cvrčak je cvrčao, i mačka je klisnula, a ti si u sitnim zbunovima male vrage naslućivao i znao da se pod svakom travkom krije život. Nebeski svod kao da je sedeo na razgranatim krošnjama drveta. Plašio bi se svega, ali ti si bio džin u tom malom svetu i sve je to bilo tako dobro. Nedogledno je visoko sada nebo, drveće je golo, sve je pusto oko tebe i sada si sam kao neki mali šipak i uzalud bežiš ulicom. O devojčicina ledja ritmično udaraju njene dugačke, plave vitice i opet gundja, „danas mesec ima kolo“ u toj kasnoj jesenjoj noći. Sanjivo i spotičući se trči devojka i baš stiže do crkve, kada se hukanje sova pomeša sa nasumice odmerenim, glasnim i mrgodnim kucanjem sata na tornju. — Tada uplašeno zastade. Seti se da je prekičue uveče, kada se isto tako sanjivo vukla kući,

čuła isto hukanje i tada pomislila, da su to sove iz tornja. Medjutim kada je stigla do visoke živice crkvene ograde, tu i tamo, ispravila sa jedna prilika izbrojala je još tri. Tada joj je srce lupalo u grlu i ni za ceo svet ne bi mogla potrčati, ali je znala da malopre sove nisu kreštale. Samo je išla lepo dalje, tiho i sa nemirnim srcem, a tri prilike su je bez reči pratile rastureno, na manjem ili većem odstojanju. Devojka nije znala da su to džindžovi koji loše spavaju i ne znaju šta da počnu sa sobom i tada sa rukom u džepu lutaju malim gradom, sa neumornim uzbudjenjem i već odavno posmatraju devojčicu, kako često u to doba, oko ponoći dolazi kući i već su više puta i sanjali o njoj, i sada, kada se kapija za njom zatvorila, osmelili su se i oni do kapije i seli na prag da cvokoću četvrt sata bez reči.

Začas zastade devojka na kreštanje, pa potrča dalje, ali kod žbunja sad ne beše nikoga. Pomisli kako se te poslednje nedelje sve okrenulo na zlo, i jao, ako i sutra mora tako dugo ostati, pošto je sutra subota i onda je ulica puna ljudi koji lutaju i pijanih momaka. Već tri nedelje svako veče od četiri do osam nema struje, ali sad u jesen već se rano smrkava i posle četiri već ne vidi male, svetle igle i ubode, a majstor je trećeg dana prve nedelje, kada je nestalo struje, ljutito rekao:

— Idite sada kući i dođite u osam! Majku im, porez znaju tačno potraživati, a ne misle na to da ne daju struje da bi čovek mogao raditi! I mušterije

na vreme traže haljine! — i majstor ljutito natuče šešir na glavu i odgega u krčmu.

A devojčica, bez pogovora, dolazi od tada svako veče u osam. U deset sati pomoćnica bez reči ustaje, oblači kaput i odlazi kući, majstor ne govori ništa, a devojčica, medjutim, sedi i dalje i skuplja firu u krilo. Fina roba šušti joj pod prstima, igla sjaji, sjaji, jao, ala blista na njoj svetlosti. Zatim igla počinje da raste, i već je tolika, kao velika, oštra kama. Devojčici je od sna klonula glava, pred očima joj igraju vatreni krugovi, — ali podiže iglavu i radi dalje sve crvenjim očima i čeka, da majstor kaže: „No, dosta je bilo za danas. Možemo na spavanje.“ Bez reči čeka to devojka, jer je ona tek šegrt, i tako se teško ovde zaposlila. I onda ustane lepo, polako, malo pospremi, a majstor se već šeta po kuhinji i sobi, gde mu spava žena, dete (ostavio je otvorena vrata i ovde se čuje njihovo duboko dišanje). U pidžami ide tamo-amo, iz sobe u sobu, i iz kuhinje u radnju, kao neko ko ne može da se skrasi, a devojčica, kad je pognuta sve već pospremila, kreće kući.

Pomoćnicu svako veče u deset čeka neki momak, koji je danju inače vrlo ćutljiv i svaki čas češlja svoju mušku frizuru. On joj je rekao:

— Noćas si bila do jedana, mala! Zanimljivo. Ti si mala glupa guska. Luda si, mala, kad nećeš da prijavaš starog. Postoji najzad i zakon o šegrtima. Ti si prava guska, ako dozvoliš da ti se popne na glavu. I ja sam bio takav.

NASTAVAK NA 9. STR.

FLORIKA ŠTEFAN

PAMTI

Pamti ovaj dan srce moje
kad oblačiš lažno ruho
kad ljubav nije ni čekanje
ni davanje ni zbogom
Kad negde visoko treperiš
u oblacima krvi
kad negde nisko puziš
po prašini dana
kad negde tužno spavaš
u postelji mene
Pamti ovaj dan bez stubova
kad tebe i mene drži samo kostur
čvrsto gradjen
za samoću
Lomimo se srce
preko tujih ruku
lomimo se srce
preko tujeg praga
lomimo se srce
preko tujde samoće

GDE NE POSTOJIM

Svanem u gradu gde ne postojim
počistim ulice od smeća i ljudi
rušim kuće i lomim prozore
da pronađem jedini prozor
iza koga se moje telo ne svlači
i moje ruke ne poznaju
miris predmeta
i jutro
Svanem u gradu gde ne postojim
ni sa hlebom za glad
ni sa čašom vode za žeđ
ni sa rečima za dobro jutro
ni sa pragom za ulazak
u tvoje biće
Svanem u gradu gde ne postojim
iako su me usputne stanice
pomalo krale
i vozovi prekrili garom i dimom
i svanem bez nogu i ruku
i svanem bez glave
i stižem samo dahom
do tebe nepoznati

U JEDAN KORAK

Zaobilazi prag gde se naše prilike
mogu sresti i ući u jedan korak
zaobilazi ulice gde se možemo sviknuti
na isti miris i iste ljude
i parkove gde bi sneg i ptice
bile iste
jer moramo ostati svako za sebe
celina
da bi se mogli prepoznati
pri rukovanju
Kad kažem ljubav
ti da zadrhtiš
kad kažeš ljubav
ja da zadržim
kad kažem proleće
grad da ima jedno ruho
kad kažeš proleće
grad da ima drugo ruho
kad kažem godinu
ti da gledaš moje bore
kad kažeš godinu
ja da gledam tvoje bore
I kad dođe vreme da se pitamo
gde smo bili toliko godina
raspače se dve celine
i shvatićemo da smo jedno bili

DEVOJČICA

NANDOR MAJOR

(NASTAVAK SA 5. STR.)

Ali devojčica je i dalje čuvala i u pola šest je otišla u školu, gde u učionici, zbog nedostatka struje, čitlje samo dve-tri bedne petrolejske lampe, i profesori umeju tako monotono da pričaju, a ove lampe su tako sanjive, i već je pospan i ceo svet...

Nastavnica je povuče za kike, i tada ona podiže glavu, ali se probudi tek onda, kada se već ceo razred počeo smejeti, i onda ustade, kada je nastavnica pozivajući se na red, dahćući uzviknula:

— Nisam zato izgovorila dušu na času, da spavate! Sad ćemo još i tu naviku odomaci — udahnuła je duboko i htela nešto veliko da kaže, ali je progutala, i pogledala devojkę, i onda

se opet razljutila. — Imaš li ti ogleđalo? znaš li ti kako izgledaš? Kao da si tri noći neprekidno lumpovala, zašto su ti tako crvene oči, šta je s tobom? — zaprepastila se nastavnica i utišala glas. Devojkę je gušio plač, ali ništa nije rekla, samo je stajala, a muškarci su se zlobno smeškali. Samo je jedan plavi dečak pognuo glavę preda se, to je videla devojkę i gledala je samo u njega.

— Neka ti dodje majka, rekla je nastavnica, i ona je to i kazala kod kuće, a majka je odgovorila „Dodro. Kad budem stigla“.

Sinoć, u jednom odmoru, prišao joj je onaj nezgrapni kovač sa svoja dva podmukla ortaka (njih trojica uvek idu zajedno), stavio jednu nogu na klupu,

i dok su njegovi drugovi naćulili uši, sagnuvši se blizu, šeretski otežući je rekao:

— Je l' da. Mnogo para ima tvoj majstor? — i za trenutak je sa dva prsta prešao preko brade — jer ja nemam novaca, ali drugo se da naći.

Ljutito je skoćila devojkę i istrćala iz učionice, uz gromki smeh trojice klipana, otrćala do parka, i tamo sela da plaće, jecanje je prigušila da je niko ne bi ćuo. I tada se setila svakidašnjih sumnjićavih majstorićinih pogleda i njene netrpeljivosti i onih svirepih pećkanja, koja ništa nije razumela, niti je htela razumeti, kada je žera hladno rekla:

— Kako vidim, moj muž nastoji da vas svako veće ovde zadrži.

Setila se svega tu u parku, svakog malog milovanja i neoćekivane grubosti, a i toga, da je majstor ravnodušno rekao ako joj je nezgodno tako kasno ići kući, neka kaže majci; da može spavati tu u salonu na divanu i setila se i toga, da je pomoćnica (koja joj je bila zato tako strana, što se izdavalala za damu) jednom prilikom već pre nedelje rekla: „Mała, pazi, nemoj postati majstorova ljubavnica, jer će se onda strašno obezobraziti“; u devojkinoj glavi u haotičnom neredu vrtela su se osećanja i misli i samo je plakala na otrcanoj klupi u parku, i ni onda se nije vratila u školu.

„Svetlo je za sve krivo“, mislila je nespretno devojkę, ali nije bila od onih ljudi koji uzrok svojih zala uvek vide u nećemu, ili radi svoga smirenja nabede da je baš ovo ili ono uzrok i tada bez milosti i besno grde i proklinju svakoga i svašta, što na bilo koji način okrivljuju. „Struja je za sve kriva“, mislila je u oćajanju nespretno devojkę, iako nije znala ni upravu elektrocentrale, i nije ni pomislila da grdi, mada bi to bilo sasvim prirodno, inženjera koji je rdjavo planirao hidrocentralu, i odbor koji je odobrio plan, ili onog koji je zaboravio podići novi izvor elektrićne energije za ogromne, nove fabrike i elektrificirana sela, koja su dobila osvetljenje kroz duži niz godina (o, gde su već ti ljudi?) — nego su ih jednostavno ukopćali na opterećenu neizdržljivu, staru mrežu. Prolazile su godine i sada dotrajale mašine često otkazuju službu, te se dešava da se struja prekine tri puta dnevno. Ponekad u fabrikama po nekoliko sati stoje ljude, stoje proizvodnja i preduzeća trpe štetu od više stotina hiljada. Devojkę nije grđila nikog, koga

Iraženja

*Kako da postignem spokoj zemlje?
Tako je tiha i tako smirena
pa ipak u sebi tolićo života krije
plodna i teška, puna semenja*

*Kako lepotu dubine da upijem
što privlaći me svetlucava i prozirna
da primim nešto od tišine riba,
od bezbolne promenljivosti talasa?*

*Kako da izdržim svakodnevnu setu
zbog lajanstva neotkriveni predela
zbog pokretljive mirnoće oblaka
ćija su lutanja i ćija su traženja
uvek spokojna*

Jasna MELVINGER

DUŠAN MATIĆ

ANINA BALSKA HALJINA

(IZDANJE SKZ - 1956)

SLOBODAN MILETIĆ

*Nemoguće i moguće, i ćoveć
između: da li je njego
va sudbina da granice
mogućeć za jedan stepen
bolno pomeri dalje? Kako
mu ne pružit sva magi
ska ogleđala literature gde
se zajedno kupaju to ne
moguće i to naše moguće?*

Dušan Matić

I ma knjiga koje ubrzo ostare svojim fizićkim izgledom iz nepreterane brige naše za gorućim mostovima njihovih sadržaja. One su izbleđelić naslova, prelomljeni listova, jer povratka je njima ćest i uvek nasušan. Takve su knjige Dušana Matića, koje upravo dotićeć na mome stolu i dodajem im najnoviju poruku visprenosti „Aninu balsku haljinu“.

I ona, kao i prethodne pretstavlja knjigu — medijum u neosvetljenim pitanjima literarne kreacije (ili jednostrano osvetljenim), pronicava zagledanoć u nepoznato koje se strpljivo traži, dodiruje i intuitivno raspoznaje. Sve te da bismo obrise pretvorili u oštre oblike odgovora, razbili za blude blesnulić pretpostavki, da „pogrešne ideje ili predrasude“ (Lotreamon ih izjednaćava) svedemo po pesnikovima rećima na „porube jednog brisanja“.

Ako je ko od ove dve knjige oćekivao izbor eseja oivćenih akademski nućžnom dućžinom, prijatno zvućnih, aromatićnih sudova, zaobljenih kao lopta koja se dođirnuvši predmete od njih odbije neošćećena onda je njegova zabluda i nesnalazjenje oćigledno. Prevariće se i onaj koji je od ove knjige tražio suprauniverzalnost predmeta (recept teoretićara ovde je Bergsonov „Esej o smehu“).

Naknadu smo zato do-

bili u neponovljivoj reći pesnika i tudjoj, zabelećenoj i nadjenoj u potrazi za smislom knjićevne misije i estetskih egzistencija u oblasti imaginarno ostvarenog, reći koje odjekuju od lomova ljudske istorije, stvarnosti i trajanja. Otuda i ono ćitavo sazvećdje pojmova između tenzorne analize Rićija i Levi-Ćivite i dećje besmislice Endendinu.

„Francuska (savremena) literatura izgleda kao neki neprekidni ispit savesti same literature, njene vrednosti, njene efikasnosti, njenog znaćaja“, (Matić), ako je tako, (a mi smo uvereni u to), onda su: jedan vid te francuske knjićevnosti „predano izatkana „Vlatna nit“ njenog progres“, i svećana haljina raskriljenih eseja (mnogozvućne asocijacije i nemirna visprenost poetskog duha), poloćili isti ispit kojim je zauzeta francuska literatura.

I kao što smo „Bagdalu“, to romoravo ime slućajnog brega (i magićni ključ jedne zbirke) sposobno u sluhu istoćnjaški egzotićno da zazvući, prevalili ćelu da bismo imenovali senke zvezda, naišli na More; pisano pred zoru, tako smo isto i „Aninu balsku haljinu“ proćitali ćelu da tek na kraju njenom ugledamo Veneciju, sveću, oktobarsku „onu bezrazloćnu Veneciju, onu vanvremensku gde prestaje svako pitanje, svako traćenje“.

obićno u takvim prilikama psuju, još juće samo prosećni. a danas odjednom i ljudi koji sve jasno vide. „Struja je svemu kriva“, šaputala je devojkę nevinu, smirujući sebe i nije grđila nikog. Ali u osam sati ipak se pojavila kod majstora, dotle se smirila, i radila je do ponoć, kao i danas.

A sada beži ćas brže ćas sporije i tako će do kuće. Već grabi prema predgrađu, žuri između kućeraka malih seljaka, nadnićara i zadrugara, već kao da je kod kuće, usporava korake na onom ćošku gde žuta sijalica žari, zavi i već stiže kući. Baš kad je stigla do kapije neko se pomaće, u gornjim maćlim vratima. Devojkę pogleda u tom prau i vide kako neko sedi. u senci na stepeništu. Kriknu preplašeno i sa ključem prestravljeno skoći do kapije, ali iz senke niko ne izadje, niti ustade, samo tiho progovori:

— Šta se plašiš, neću ti nos odgristi, što moraš odmah da se uplašiš? I tad devojkę po glasu prepoznade plavog mladića, onog iz škole, i još više se uplašila, oseti da joj je toplo, ali kako je nespretno rukovala ključem morala je da ćuti dok je mladić svim glasom kazivao ono, što je dva dana pripremao.

— Tako si preplašena kao sova. Ti nisi bila tako plašljiva. Ja ću ti sutra prijaviti majstora, jer već je dosta ovog cirkusa. Neka ide bestraga.

— Nemoj ga prijaviti, — uplašeno će devojkę, jer se bojala da će se majstor osvetiti i za slućaj od pre dve i po godine a dećak nije ni hajio za njene reći, već reće:

— Neka ide on dođjavola. Ako ga se plašiš, onda mu sutra ućutru možeš reći da ću ga ja prijaviti. Nek se drži!

Devojkę je uspelo da otvori kapiju. Nije dangućbila, već je klisnula, nakljućala je, ostala iza nje, i dobro ćula kako mladić još reće: A „otsada ću te iz škole svako veće otpratiti pravo do kuće!“ Ni tada se nije pomerila, nego se naslonila na kapiju i osluškivala napregnuto svaki ćum sa ulice. U jednom momentu se nasmejala, a u drugom se užasnula. Stajala je u kapiji i osluškivala još pet minuta, dok nije ćula da je mladić ustao sa stepenica i polako se ćistio od prašine. „Ućutru će biti mraz“, gundjao je, posle ravnemernim korakom krenuo, a mesec je, na rupi ispod kapije, bacio senku njegovih koraka. Zatim je i to nestalo, i stigao je otprilike do ćoška kad je počeo zvićdukati neku pesmu.

Devojkę je još stajala kod kapije i drhtala dođod se zvićdućanje ćulo, zatim je umorno prešla preko dvorišta i nestala u dnu iza jednih vrata.

Prevela Milica JOVIĆ